

Nadja Likar, Otroški vrtec Ajdovščina
 Marija Sivec, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

STRATEGIJE FORMATIVNEGA SPREMLJANJA KOT PODPORA PRI DEJAVNEM VKLJUČEVANJU V VRTCU IN PRI SPODBUJANJU OTROKOVIH POTENCIALOV

Formativno spremljanje vzgojitelju omogoča, da lažje uresničuje načela in cilje Kurikula za vrtce, in mu pomaga pri reflektiranju lastne prakse ter doseganju boljših rezultatov. Na osnovi koncepta formativnega spremljanja se vse bolj zavedamo, da pedagoško delo sloni na razumevanju in upoštevanju posameznega otroka – kako se počuti, kako se izraža in kaj sporoča, kaj ga zanima, kaj že zna in katere so prioritete njegovega aktualnega razvoja ...

Za spodbudno učno okolje in inkluzivno prakso se nam zdijo ključnega pomena podpora vloga odraslih, medvrstniško učenje, predvsem pa možnost otrokove aktivne vključenosti. Otroka vidimo kot kompetentnega in ga vodimo k napredku

V prispevku predstavljamo primer iz prakse, proces spremljanja v oddelku štiri- do šestletnih otrok, s poudarkom na vključevanju otroka iz priseljene družine, ki je hkrati okreval po bolnišničnem zdravljenju, ter na podpori razvijanju njegovih močnih področij. Bistvo formativnega spremljanja je bilo omogočati varno in pozitivno klimo v oddelku, z otrokom vzpostaviti in ohranjati čim pristen stik in komunikacijo, ugotavljati in spremljati, kaj otrok že zna in kaj so njegova močna področja, ga spodbujati in voditi k napredku ter tako njemu kot njegovim staršem dajati spodbudne povratne informacije, ki mu bodo omogočale razvoj in napredek. V tem procesu smo bili drug drugemu učitelji in vsi v krogu učenja. Ugotavljali smo, da je to, kar je dobro za najšibkejši člen, dobro za vse otroke v učni skupini.

KAKO PRISTOPITI K FORMATIVNEMU SPREMLJANJU V VRTCU

Ko smo se v razvojnem projektu Zavoda za šolstvo srečali s konceptom formativnega spremljanja (2015–2017), se nam je v projektni podskupini za vrtce zdelo razveseljivo, kako je ta koncept povezan s teorijo Vigotskega o otrokovem bližnjem razvoju ter z načeli in globalnimi cilji Kurikula za vrtce (MŠŠ, 1999). Če izpostavimo samo nekatera načela: načelo razvojno-procesnega pristopa; načelo aktivnega

učenja, možnosti verbalizacije in drugih načinov izražanja; načelo demokratičnosti in otrokove pravice do izbire.

Kurikulum usmerja vzgojitelja k sodobnim didaktičnim pristopom, hkrati pa mu dopušča veliko avtonomije, saj je zastavljen odprto. To pa pomeni tudi veliko odgovornost pri njegovem uresničevanju v praksi.

Tudi različna strokovna literatura na področju predšolske vzgoje govori o tej odgovornosti in ponuja smer potrebnega doseganja kazalnikov kakovosti (Marjanovič Umek idr., 2006). Poleg strukturnih in posrednih kazalnikov gre predvsem za procesne oziroma pedagoške kazalnike kakovosti, ki se jim vrtci pri nas in v razvitem svetu skušajo približati v čim večji meri.

Strokovna literatura navaja naslednje kazalnike, ki vplivajo na kakovost vrtca (Rutar, 2015):

a) interakcije med vzgojiteljem in otroki,	b) spodbudno učno okolje,
c) strategije dejavnega učenja,	d) spoštovanje različnosti in demokratičnih vrednot,
e) inkluzija,	f) spremljanje in načrtovanje dela in življenja v vrtcu,
g) sodelovanje z družinami in okoljem,	h) profesionalni razvoj vzgojitelja.

Pri formativnem spremljanju so nam bili poleg zgoraj omenjenih izhodišč v pomoč naslednji pripomočki oziroma usmeritve:

- 1. Pripomočki za opazovanje in spremljanje v vrtcu**, na primer pripomoček za opazovanje klime v oddelku vrtca (ZRSŠ, Oddelek za predšolsko vzgojo, 2012), pripomoček za ugotavljanje elementov formativnega spremljanja (Formativno spremljanje v vrtcu, ZRSŠ, 2016) in podobno.

2. Strokovne usmeritve:

- a) Gradivo dr. Batističeve, kako se predšolski otrok uči, ter o opazovanju in spremljanju v vrtcu (Batistič, 2012).

Kaj naj vzgojitelj v vrtcu opazuje in spremlja:

- počutje in čustveno odzivanje otroka,
- otrokove socialne interakcije z vrstniki in odraslimi,
- otrokove zmožnosti na vseh področjih razvoja: na govornem, socialnem, čustvenem, spoznavnem, gibalnem in moralnem področju,
- psihomotorične spretnosti, samostojnost,
- otrokove želje, interese, pobude,
- otrokovo zmožnost izražanja,
- otrokov odnos do učenja: način učenja, strategije reševanja problemov.

- b) Gradivo Kako razumeti in uresničevati participacijo otrok v vrtcu? (Rutar, 2012)

Pomembno spoznanje stroke je, da si je treba prizadevati in ozaveščati za višje stopnje otrokove vključenosti, saj gre marsikdaj samo za navidežno soudeleženo in vključenost otroka.

Dr. Rutarjeva izpostavi: »Bistveno za otrokovo vključenost je, da ima priložnost in možnost izražanja lastnih zamisli in da se mu prisluhne.«

Dragocen nam je bil tudi prispevek »Povezanost vrednot in različnih kazalcev kakovosti v vzgoji« (Rutar, 2015), v katerem avtorica navaja, da kljub bogati opremljenosti vrtca z različnim spodbudnim materialom učni proces ne bo uspešen, če ne bo kakovostne interakcije med vzgojiteljem in otrokom. Interakcija naj bo spodbudno poučevalna in naj otroka popelje za nivo višje, kot se lahko nauči ali zmore sam. Da bo predšolski otrok notranje motiviran in bo vstopal v proces učenja, mu je treba ponuditi: materiale za učenje, da poseže po njih, ko želi; priložnost za raznovrstne dejavnosti; možnost izbire; materiale, dejavnosti in vsebine, ki so zanj smiselne. Rutarjeva poudarja, da v praksi premalo spremljamo, kaj otroci že vedo, kakšne izkušnje imajo, kaj jim je pomembno. Po drugi strani se premalo zavedamo in ne izkoriščamo vseh možnosti, ki

nam jih omogoča vključevanje otrok z različnimi sposobnostmi in predznanjem ter otrok iz priseljenih družin, saj nas takšne učne skupine samo bogatijo.

V spodbudnem učnem okolju je pomemben vsak posameznik, vključen vsak posamezen otrok, delo poteka v manjših skupinah. Vključenost v vrtec in medvrstniško učenje imata za otrokov razvoj še posebej pomembno vlogo zaradi spodbujanja in razvoja otrokovih jezikovnih, čustvenih in socialnih kompetenc v zgodnjem otroštvu, ko je po ugotovitvah nevroznanosti za razvoj teh kompetenc tako imenovano občutljivo obdobje.

- c) O pomenu pedagoške kakovosti v povezavi z vrednotami govori tudi **Lozmanov seznam vrednot spoštovanja otroštva** (Čačinovič Vogrinčič, 2013). Pedagoška kakovost je odvisna od našega skupnega konsenza glede tega, katere so naše vrednote pri vzgojno-izobraževalnem delu z otroki in razvoju soustvarjanja učenja:

- Posameznemu otroku in vsem otrokom zagotavljati zadovoljevanje temeljnih življenjskih potreb – po Deklaraciji OZN o otrokovih pravicah (1959) in po Mednarodni konvenciji OZN o otrokovih pravicah (1989),
- spoštovati otrokov čas, še posebej sedanjost,
- spoštovati otrokovo uživanje otroštva,
- spoštovati otrokove odnose z drugimi,
- spoštovati otrokov prispevek k družini in družbi,
- spoštovati otrokovo individualnost in edinstvenost,
- spoštovati in sprejeti otrokove spretnosti in sposobnosti.

Ob navedenih strokovnih izhodiščih vzgojiteljevo pedagoško delo v vrtcu sloni na spremljanju odzivov otrok ter njihovega razvoja in napredka, na razumevanju posameznega otroka (kako se počuti, na kakšne načine se lahko izraža in kaj sporoča), na razumevanju tega, kaj ga zanima, kaj že zna, katere so prioritete njegovega aktualnega razvoja, kako napreduje ...

Ravno ob zgoraj omenjenih izhodiščih in strokovnih usmeritvah so elementi formativnega spremljanja

ljanja vzgojitelju v veliko pomoč in kazalnik kakovosti v njegovi pedagoški praksi.

Sodelovanje in učenje v razvojnem projektu Formativno spremljanje, ki ga vodi dr. Ada Holcar Brunauer na Zavodu za šolstvo (2015–2017), nam je začelo odpirati nove poglede na kakovost predšolske vzgoje. Že znane in nove strokovne vire smo v luči koncepta formativnega spremljanja začeli brati na nov način, hkrati pa dobivamo s strani praktikov, ki so vključeni v projekt, opogumljajoče rezultate v pedagoški praksi.

Če povzamemo, je vključevanju in spremljanju otrok v vrtcu se nam zdi pomembno, da vzgojitelj:

1. zagotavlja pozitivno klimo v skupini in omogoča dobro počutje vseh otrok;
2. podpira močna področja vsakega posameznega otroka, da bo ta doživljal uspeh in razvijal motivacijo za učenje;
3. uporablja ustrezne didaktične pristope in strategije ter upošteva medvrstniško učenje;

4. daje otrokom ustrezno podporo in jih spodbuja pri vztrajanju oziroma premagovanju ovir;
5. ugotavlja in dokumentira napredek otrok ter daje kakovostne povratne informacije.

Znano reklo »šola stoji in pade na učitelju« bi v luči formativnega spremljanja torej lahko ponazorili s citatoma:

- »Kar je dobro za najšibkejši člen, je dobro za vse otroke v učni skupini.« (Rutar, 2015)
- »Potrebujemo čas za sedanjost z otrokom in otrokov glas.« (Čačinovič Vogrinčič, 2013)

PRIMER FORMATIVNEGA SPREMLJANJA IZ PRAKSE

V nadaljevanju predstavljamo primer iz prakse, pri katerem gre za proces spremljanja v oddelku štiri- do šestletnih otrok, s poudarkom na spremljanju otroka iz priseljene družine, ki je hkrati okrevljal po daljšem bolnišničnem zdravljenju, ter na podpori njegovim močnim področjem. Ob elementih formativnega spremljanja smo upoštevali zgoraj omenjena izhodišča in usmeritve.

A. Didaktični pristopi in formativno spremljanje

Septembra je vzgojiteljica prevzela novo skupino otrok. Primarna skrb v prvih dveh mesecih ji je bila ustvariti pogoje, da bi se otroci v vrtcu dobro počutili ter da bi imeli občutek varnosti in sprejetosti. Otroci potrebujejo čas in podporo vzgojitelja, da se kot edinstveni posamezniki povežejo in delujejo v novi socialni skupini.

Pri vzgojno-izobraževalnem delu je vzgojiteljica skušala otroke čim bolj spoznati in razumeti – pri tem sta ji bila v oporo preizkušanje in uporaba elementov formativnega spremljanja: sprotna povratna informacija, medvrstniško učenje, dokumentiranje procesa učenja ter dosežkov in napredka otrok, vključevanje otrok v proces načrtovanja in vrednotenja.

Pri načrtovanju je skušala čim bolj izhajati iz otrok, iz njihovih močnih področij, interesov, potreb in izkušenj ter predvsem iz tega, kar že vedo in znajo. Na ta način so se otroci spontano dejavno vključevali v ponujene dejavnosti, saj so imeli priložnost, da pokažejo, kaj znajo. Od tod naprej jih ni bilo težko voditi v območje njihovega potencialnega razvoja.

- Z novim šolskim letom je bil v skupino vključen tudi deček E., ki je bil tudi otrok iz priseljene družine. Deček E. je bil nov otrok v vrtcu, saj se je pred kratkim priselil v kraj s svojo družino, mamo in mlajšo sestrico ter očetom, ki je v Sloveniji dobil zaposlitev. V uvajalnem mesecu septembru je bilo za dečka E. veliko novosti: kraj, država, podnebje, narava, ljudje, sosede, kultura, vrstniki, jezik ...
- Slovenščina mu je bila povsem nerazumljiv jezik (svoj materni jezik je uporabljal v komunikaciji s starši), v skupini otrok ni nikogar poznal, vse v okolju (kraj, država, kultura) je bilo zanj novo. Poleg tega je okrevljal po zdravljenju, saj je pred vstopom v slovenski vrtec dalj časa preživel v bolnišnici.
- Svoje nelagodje ob vseh teh spremembah je E. pogosto sporočal z jokom, odklanjanjem hrane, odmikom od vrstnikov.

Pri tem se je zdelo vzgojiteljici najpomembneje, da lahko otrok slovenščino kot svoj drugi jezik usvaja postopoma, spontano in na naraven način ter da ima – tako kot preostali otroci:

- dovolj njene pozornosti (Kakovost vrtca in otrokova navezanost na vzgojiteljico, Cugmas, 2009),
- dovolj časa za privajanje ter priložnosti in materialov za igro,
- dovolj priložnosti za doživljanje sprejetosti in uspeha,
- veliko možnosti za izražanje lastnih zamisli in počutja na razne nejezikovne načine – kakor pravi tudi načelo aktivnega učenja –, veliko možnosti verbalizacije in drugih načinov izražanja (Kurikulum, 1999).

Osrednja metoda učenja v vrtcu je igra, veliko težo pa imajo tudi pogovori. Preko pogovorov v vrtcu lahko opazujemo in spremljamo počutje in vključenost posameznih otrok. O počutju se tudi pogovarjamo.

Cilj vzgojitelja je zagotavljati dobro počutje in na tej podlagi spodbujati dejavno vključevanje otrok.

»Otrokovo dobro počutje je podlaga za otrokovo **dejavno vključenost in za načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu.**« (Marjanovič Umek, Fekonja in Bajc, 2005).

POGOVOR V SKUPINI (5. 9. 2016)

Otroke povabim, naj miže prisluhnejo instrumentalni glasbi in razmišljajo, kako jim je v vrtcu. Nato sedemo v krog, v katerem povedo, kako se počutijo v vrtcu.

NIK: Meni je zətu lepu v vrtcu, kər se iglamo.

V: Bi želel še kaj povedati?

NIK: Ja, kər me ne toučəjo in zətu kər... Ne vem še.

V: Hvala, Nik, dobro si povedal.

POLONA: Meni je lepu prvi dan v vrtcu, zətu, kər səm pršla. Najprej smo jeli malico, potem smo še šli v atrij in jaz sem mal še risala.

V: Super, Polona. Hvala.

TIJAN: Meni je lepu u vrtci. Kər gledəmo knjige in smo v atriju.

V: Lepo si povedal, Tijan. Hvala.

V: Enej, izvoli.

ENEJ: Meni je lepo, kə glem v vltec in se pogovarjamo.

V: Ja, lepo je, ko se pogovarjamo. Hvala, Enej.

JAKOB: Meni je vsak dan lepu.

V: Zakaj? Kaj ti je najbolj všeč v vrtcu?

JAKOB: Kər se igram in iməm prjatle.

V: Hvala. Jakob, dobro si povedal.

MARCEL: Meni je lepu, ku gremo vən in se igramo z žogami. In puol, ku se kej lepega igramo in se objamemo.

V: Hvala, Marcel, lepo si povedal.

ANOUK: Meni je ləpu, kədər se igramo.

V: Bi še kaj dodala?

A: Ja. In kədər se slikəmo.

V: Zanimivo. Bi še kaj dodala?

ANOUK: Ja. In kədər se stisnemo.

V: Ooo, lepo. Te lahko malo stisnem?

(*Jo objamem.*)

ANOUK: Ja. Tudi kədər se igramo z žogo.

V: Tudi igramo se. Hvala, Anouk, dobro si povedala.

ANŽE: Ja, mi dejla energijo.

V: Energijo ti dela? Kaj ti dela energijo?

ANŽE: Včerej sem bil prou zmartən. Səm ležou nə kauči. Səm šou guor, me je poslala mama. Mama je misənla, de iməm vročino.

V: Res, pa je nisi imel? Kako pa se počutiš danes v vrtcu?

ANŽE: Fajn. Ker imam Matica v vrtci.

V: Lepo je, da imamo prijatelje. Hvala, Anže.

ANIKA: Ker plidemo glih vsi v vltec in se pogovarjamo in se znamo tudi ləpu obnašat. No, kər jemo vsi kosilu in malco, smo lohk tudi dežurni ...

V: Hvala, Anika, lepo in veliko si nam povedala.

(*Pride in me objame.*)

V: Ooo, hvala tudi za topel objem.

V: Erion, nam zaupaš, kako se počutiš v vrtcu?

ERION: *(Skomigne z rameni.)* Ne vem ...

V: Ti je lepo v vrtcu? Otroci, ali ga imamo radi?

OTROCI: Jaaaa ... *(Otroci mu pravijo, da ga imajo radi.)*

V: Erion, mi te imamo radi. Otroci, mu vsi zapojemo?

OTROCI: Jaaaa ...

ZAPOJEMO: *Mi vsi se imamo radi, radi, radi, radi. Eriona imamo radi, radi, radi, radi ...*

B. Zapis vzgojiteljice

Otrokom sem za igro in raziskovanje ponudila različne materiale, koticke v igralnici, zunanji prostor, miselne izzive – pri tem so imeli možnost izbire.

Ob zagotavljanju varnega okolja in prijetnega vzdušja smo skupaj postopoma sooblikovali tudi dogovore o »vedenju« v naši skupini.

Na začetku so otroci opazili, da deček E. ne »spoštuje dogovorov in pravil«. Niso ga veliko vabili k igri, saj niso pomislili, da jih morda ne razume. Zato sem skušala s svojim odnosom, dejanji in komunikacijo dečku E. dajati podporo pri vključevanju v vrstniško skupino ter pri navajanju na novo socialno okolje, hkrati pa biti tudi zgled drugim otrokom.

Deček se je najprej navezal name, mi začel zaupati, ob moji prisotnosti se je potolažil, počutil bolj varnega.

Nekoč se mi je na igrišču približal in mi pokazal z rokami: »Jaz dve mama. Moja mama tam *(pokazal je v smer blokov, kjer stanuje)* in moja mama ti!« *(Pokazal je proti meni.)* Moja povratna informacija je bila nebesedna in besedna: objela sem ga, rekoč: »Tudi jaz te imam zelo rada.«

Z besednim izražanjem se je deček naprej opogumil v komunikaciji z mano. Med igro je pokazal zanimanje za poimenovanje posameznih predmetov in stvari in me prišel pogosto vprašat: »Kaj to?«

Predmet, žival, igračo in podobno sem poimenovala in nisem vztrajala, naj ponavlja za mano. Da sem dosegla njegovo večjo vključenost, sem ga raje povabila, naj predmete, živali in igrače poimenuje v svojem jeziku, pri tem pa sem mu dala vedeti, da me njegov jezik zanima in se mi zdi enako pomemben kot slovenski.

V igralnici je deček pogosto izbiral koticke z ogledalom, se v ogledalu opazoval, kako »vozi« svoje vozilo, hkrati pa je »vzvratno« opazoval tudi vse dogajanje v igralnici (kar smo opazili šele kasneje ob pregledovanju videoposnetkov).

Ob tem se je deček sprostil, zabaval in nasmejal. Tovrsten način komunikacije, vključevanja in spoznavanja novega jezika je doživljal kot prijetno izkušnjo. V naslednjih tednih je svojo vedoželjnost izražal že veliko bolj sproščeno. Prinašal mi je stvari ali kazal slike v knjigah ali na plakatih in vedno vprašal: »Kaj to?«

Že na začetku sem opazila, da se E. najraje igra zunaj na igrišču ali v naravi ter da dolgo vztraja pri tej igri. Presenetila sta me njegova ustvarjalnost in samoiniciativnost v igrah z naravnimi materiali, tako v igralnici kot zunaj na igrišču ali v naravi. Sestavljal je nenavadne skulpture, prešteval, združeval in razdruževal koščke v mozaiku. Nekega dne me je pocukal za rokav in mi pokazal svojo sestavljanjo iz lesenih paličic: »Poglej!« Ko sem natančno pogledala, sem razbrala, da je iz majhnih koščkov paličic sestavil – svoje ime. Na glas sem prebrala ime, ga pohvalila in povabila druge otroke, da smo si njegovo mojstrovino ogledali in skupaj na glas prebrali njegovo ime. Ob drugi priložnosti pa mi je, na primer, prinesel pokazat, kako je iz palice samoiniciativno oblikoval številko 4.

Kako prepoznamo otrokovo dejavno vključenost?

Otrok je v igro zatopljen, pri njej vztraja in uživa, ima svoje ideje in zamisli in jih uresničuje ... (Marjanovič Umek, 2006)

Do drugih otrok je deček E. kazal naklonjenost in sprejemanje, se jim ob stiku nasmehnil, jim nekaj dopovedoval, vendar se je še naprej najraje in največ igral sam. Posamezni otroci (tako dečki kot deklice) so se poskušali z njim igrati, a je bila ovira morda v jeziku, morda pa njegova želja, da bi se raje igral sam.

S pogovori v različnih aktualnih primerih smo tudi ozaveščali, da obstaja na svetu veliko jezikov in da ima vsak od nas svoj jezik, veliko ljudi pa zna in se nauči še kakšnega drugega jezika. Pogovarjali smo se, zakaj je to dobro v življenju. Otroke sem spodbudila tudi, naj skupaj poiščemo

načine, kako bi dečku E. pomagali, da bi se med seboj razumeli in da mu bo prijetno v skupini. Otroci so svoje predloge ubesedili. Dogovorili smo se, da bomo prijatelji in si bomo med seboj pomagali.

Različne dogodke sem izkoristila za pogovor z otroki v majhnih skupinah; povabila sem jih na primer k razmišljanju o drugačnosti (glej pogovor o dveh različnih nogavicah), k življenju v okolščini, kako bi se kdo od nas počutil, če bi prišel v drugo državo in ne bi takoj razumel tamkajšnjega jezika, in podobno. Otroci drugačnost sprejemajo kot dejstvo in brez težav ter imajo nadvse zanimive razlage za nekatere pojave in dogodke.

ZAPIS POGOVORA V SKUPINI (21. 3. 2017)

V: Otroci, kaj mislite, zakaj imam danes obuti dve različni nogavici?

JERNEJ: Zatu, kər je lep dan, zatu kər jəst doma nisəm mogu nosit črne nogavice in mi je mama dala z robotom nogavice.

ANOUK: Zatu, kər ni blo takih nogavic, kər so ene ble še v pranju in so ble ene na kupčku in so ble sam take.

ANIKA: Je tak pomembən dan, da si lahko tko obut.

ALEKS: Zato, kər je kašən posebən dan.

LEO: Kər je tak dan, zatu imaš take nogavice.

DANIJEL: Da eno nisi najdla.

NIK: Zətu, kər jə tak dan.

ERION: Lohku tak dan.

MAJ: Zatu, kər je dənəs dan različnih obutih nogavic, sklepam.

JAKOB: Zatu, kər je lohko bla ena z luknami.

EMA: Ammmm, zatu kər si nisi hotla imet dveh enakih nogavic, zatu kər si že dougo nosila nogavice.

MATIC: Ja zatu, kər je bla lohku ena umazana.

V: Res je, danes je poseben dan: 21. marec, dan Dow-novega sindroma. Ali veste, kaj to pomeni?

ANIKA: Zatu, kər je kəšən zmagu na kəšnəm svetovnəm tekmovanju, verjetno. In je določu, kej bomo ta dan obuli.

ENEJ: Ja, lohko, da je kdo zmagu in se je odloču, da bomo imeli različne nogavice.

MAJ: Da je kəšən zmagou na tekmovanji in je bil svetovni prvak in je 21. marca določu, da bo 21. marec prov tak dan različnih nogavic.

MAJ: Da je danes sindrom nogavic.

JERNEJ: Nogavice so take, če jih umiješ, lohko je kəšna umazana. Zatu, kər je lejp dan.

MARCEL: De je župan al pa Pahor ukazu, da bo 21. marec dan različnih nogavic.

EMA: Da edən se je zmotu in pole so rekli, da bomo meli 21. marca dve različni nogavici.

ANIKA: Najbrž je sindrom, da je župan al kəšən predsednik povejdu, da imamo različne nogavice, najbrž pa je zmagu kəšən na tekmi.

Deček E. je začel komunicirati najprej neverbalno, nato pa je začel pogumneje uporabljati tudi slovenske besede. Postopoma so otroci dečka E. vse bolj pogosto vabili k svoji igri. Če ni takoj česa razumel, so bili do njega bolj strpni. Spodbujali smo ga, naj se nam pridruži pri dejavnostih, če pa tega ni želel, nismo vztrajali za vsako ceno. Vse pogosteje je začel sam dajati pobudo, da bi si z otroki izmenjal kakšne igrače in da bi se z njimi igral. Pri komunikaciji si je spretno in domiselno pomagal z gestami in neverbalnimi načini.

Nekoč so se otroci igrali na igrišču in deček E. je našel okrogel plastični obroč v zabouju igrač. Takoj ga je uporabil za volan, poiskal pod bližnjim drevsom podolgovato leseno klop, sedel na njen začetek in začel »voziti svoje vozilo«. Dva otroka sta se mu pridružila kot potnika in vidno uživala v vožnji, vendar sta kmalu izstopila. Morda jima dogajanje ni bilo več zanimivo, saj otroci pri simbolni igri uporabljajo tudi komunikacijo, v tem primeru pa je ni bilo ravno na pretek. Prisedla sem na dečkov avtobus in skušala ubesediti njegove misli tako, da sem mu besede polagala na jezik, on pa je prikimal. »Gremo z avtobusom, peljemo se z avtobusom. Uau, kako je lepo!« Pokimal je in me pogledal. »Kam pa se peljemo?« sem ga vprašala, in on je zaklical: »V Ameriko!« Hitro je priteklo in prisedlo več otrok, ki so vzklikali: »To ni avtobus, to je avion, saj gremo v Ameriko!!!«

Deček je ponosno zavrtel volan in se ozrl nazaj po »letalu, kjer je zdaj sedelo že veliko potnikov«. Njegov obraz je žarel od zadovoljstva.

Pri formativnem spremljanju v vrtcu spremljamo območje aktualnega razvoja posameznih otrok (OAR), da bi jih lahko vodili v njihovo območje bližnjega razvoja (OBR). Cilj vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu je napredovanje otroka v njegovem lastnem tempu in v njegovo območje bližnjega razvoja (Vigotski).

C. Otrokov občutek sprejetosti in kompetentnosti – pot do uspeha

Učenje v vrtcu poteka tako, da se otrok lahko izraža na vse mogoče načine, verbalno in neverbalno. Pri tem se izkaže, da ovira, ko otrok (še) ne zna jezika nove države, pravzaprav ni tako velika oziroma je kmalu premostljiva na spontan način. Pomembno je le, da ima otrok dovolj

časa, da se počuti varnega in sprejetega, ter da ima priložnost, da lahko pokaže svoje druge zmožnosti, še preden obvlada jezik nove države. Kamišibaj je bil kot nalašč za pripovedovanje zgodbe v slikah. Otrok se je lahko izražal po želji besedno ali likovno, zgodbo pa si je izmislil sam in jo povedal skupini vrstnikov – poslušalcev. Ko se je E. opogumil in povedal svojo zgodbo pred vsemi, je to gotovo vplivalo na njegov občutek sprejetosti in kompetentnosti.

V primeru dečka E. je bila ena od ovir tudi gibanje, saj je moral zaradi stanja po operaciji več mirovati. Zelo veliko pa se je izražal na različne likovne načine, in opazila sem, da ima zelo razvito fino motoriko. Ko sem mu ponujala različne materiale in izzive, se je večkrat potrdilo, da je dečkovo močno področje likovno izražanje, predvsem pa oblikovanje.

V zimskem času, ko je bilo v skupini zaradi epidemije nalezljivih bolezni prisotnih manj otrok, sem otrokom ponudila žico kot nov material ter jih povabila k ustvarjanju. Otroci so se z žico srečali prvič, saj jim jo ponudim le takrat, ko lahko zagotovim varnost oziroma individualno delo.

Pri oblikovanju z žico je bila večina otrok nespretna, učili so se s poskušanjem. Ugotovili so, da je žica kar zanimiva, saj lahko iz nje narediš kačo, rožo, ribo.

K dejavnosti z žico je pristopil tudi deček E. in vprašal: »Lohku jaz? Kaj delat?«

Zanimalo ga je, ali lahko oblikuje in kaj naj oblikuje. Povabila sem ga bliže k mizi, mu ponudila odrezan kos žice ter mu prepustila odločitev, v kaj jo bo oblikoval. Deček je z žico delal zelo spretno in pod njegovimi prsti je hitro nastala ploskovna podoba avtomobila. Tokrat ga sploh ni bilo treba vprašati, kaj dela, ampak je spontano sam povedal, da izdeluje avto. Medtem ko je deček spretno upogibal žico, sem ga spodbujala s svojim iskrenim čudenjem in pohvalo. Nato sem glasno povabila tudi druge otroke, naj pridejo pogledat, kako spreten je E. in kako imeniten avto je izdelal. Pohitela sem tudi po kamero in njegovo dejavnost začela snemati. Vsi smo se čudili, otroci so dečkovo delo vrednotili in njegov avto zelo hvalili.

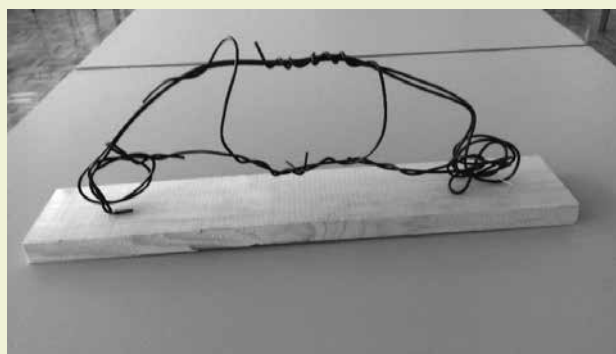
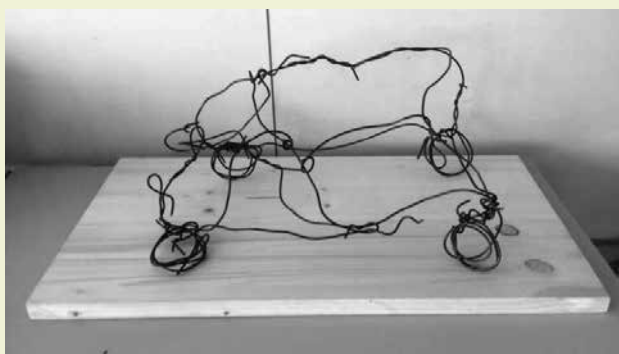
Poleg oblikovanja žice so imeli otroci v drugem kotičku možnost oblikovanja s plastelinom. Večina otrok je za oblikovanje izbrala plastelin in tudi deček E. se jim je zdaj pridružil. Še prej je s pogledom poiskal mojo potrditev, me vprašal »Lohku?« in se šele po moji povratni informaciji vključil v dejavnost. Tokrat je iz plastelina oblikoval avtomobil v trodimenzionalni obliki. Ko je končal, me je povabil, naj si ogledam njegovo delo. Ob uspehu in pohvalah, ki jih je bil deležen, je njegov obraz vidno žarel.

Deček je bil še naprej visoko motiviran za oblikovanje. Ponovno je šel v kotiček, kjer je potekala dejavnost z žico, in me pogledal z vprašanjem: »Lohku?« Nato mi je povedal, kaj bo zdaj poskusil izdelati: »Kamion!« Spodbudila sem ga, naj mi sam pove, kolikšen del žice naj mu odrežem. Nato mi je med izdelovanjem izdelka večkrat sam sproti pokazal, kolikšen del žice naj mu odrežem. Pri tem je tudi nakazal, kje jo bo uporabil, da sem ga glede potrebne dolžine žice lahko bolje razumela. Pri izdelavi je bil izredno ročno spreten in v dejavnost zelo zatopljen, videlo se je, da vnaprej razmišlja, kako bo nastala njegova likovna kompozicija. Na moje veliko presenečenje je iz žice pod njegovimi prsti zelo hitro nastajal tovornjak v trodimenzionalni obliki. Šla sem po kamero in dečkovo spretno oblikovanje posnela kot

dokaz samostojnega in ustvarjalnega procesa. Snemanje je dečku sporočalo, da počne nekaj pomembnega, in vidno je užival pri ustvarjanju.

Tudi dečkovi starši so se s slovenščino kot uradnim jezikom države, kamor so se priselili, v prvem letu šele spoznavali, zato smo se med sabo teže sporazumevali. Ko pa so tega dne prišli po otroka v vrtec, sem jim pokazala posnetek njegovega ustvarjanja z žico. Tako verbalno kot neverbalno sem jim skušala povedati, da je njihov otrok zelo spreten. Mojega veselja nad otrokovim uspehom so se našli tudi oni, in bili so tako navdušeni, da je odtlej komunikacija med družino in vrtcem potekala veliko bolj sproščeno. Za otroka pa je bila pomembna tudi pohvala in podpora, ki je bil deležen doma.

Izdelke iz žice in druge izdelke otrok smo v naslednjih dneh razstavili v avli vrtca in deček E. je bil spontano deležen pohval od vrstnikov, drugih vzgojiteljev in staršev. Kot opazen član naše skupine, ki se je z izdelki predstavljala drugim skupinam v vrtcu, je lahko doživljal uspeh in občutek pripadnosti. Veliko likovnih del otrok iz naše skupine smo poslali tudi na vsakoletni likovni natečaj Cici umetnije, med drugim tudi oba likovna izdelka iz žice, ki ju je ustvaril deček E.

»Kamion« in »Avto«, ki si ju je deček E. samoiniciativno zamislil in ju izdelal pri izbirni likovni dejavnosti.

SKLEP

Razstavo v Pilonovi galeriji smo si ogledali skupaj z otroki iz vrtca. Otroci iz naše skupine so likovni deli dečka E. med vsemi takoj prepoznali. Ob tem je bilo slišati njihove pohvale:

- »Ma kolk si lepu nardu!«
- »E., tvoj je najlepši!«
- »Bravo, E.!«

Na izboru Cici umetnij je »Avto« dečka E. prišel v ožji izbor, za »Kamion« pa je prejel nagrado.

Dr. Tomaž Zupančič je v Katalogu nagrajenih del Cici umetnije 2017 (Mladinska knjiga, 2017) zapisal:

»Med kiparskimi deli smo bili še posebej veseli zelo redkega primera ukvarjanja s prostorsko risbo. Izdelek smo soglasno nagradili. Z zvijanjem žice je otrok risal v trodimenzionalnem prostoru. Nagrajeni avtomobil je tehnično zelo dobro izdelan – tukaj je tehnična pomoč odraslega upravičena in nujna.«

Na odprtje Cici umetnij za leto 2017, ki je bilo v ajdovski Pilonovi galeriji, je bil povabljen tudi deček E. s svojimi starši. Na svoji razstavljeni deli je bil vidno ponosen. V naslednjih dneh smo si razstavo ogledali skupaj z otroki iz vrtca. Otroci iz našega oddelka so deli dečka E. takoj prepoznali in ob tem je bilo slišati njihove pohvale. Skupaj z njim so se ob njegovih delih želeli tudi fotografirati.

Naj končamo z mislijo L. N. Tolstoja: »Življenjski cilj vsakega posameznika je vedno isti: napredovanje v dobrem.«

VIRI IN LITERATURA

Batistič, M. (2012). Opazovanje otrok in spremljanje otrokovega razvoja v vrtcu. Pedagoška fakulteta Ljubljana. www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/1-rp-t1-opazovanje.doc (dostopno 15. 9. 2017).

Cugmas, Z. (2009). Kakovost vrtca in otrokova navezanost na vzgojiteljico. *Sodobna pedagogika* 2009/3.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2013). Spoštovanje otroštva. V: *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Katalog Cici umetnij. (2017). Ljubljana: Mladinska knjiga. <http://www.mladinska.com/cicido/natecaji/13-cici-umetnije> (dostopno 15. 9. 2017).

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Likar, N. (2017). Naloga v razvojnem projektu Formativno spremljanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Oddelek za predšolsko vzgojo.

Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Bajc, K. (ur.) (2005). *Pogled v vrtec. Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti*. Ljubljana: Republiški izpitni center.

Rutar, S. (2012). Kako razumeti in uresničevati participacijo otrok v vrtcu. *Sodobna pedagogika* 2012/3.

Rutar, S. (2015). Povezanost vrednot in različnih kazalcev kakovosti v vzgoji. Dostopno na internetu: <https://www.youtube.com> (posnetek predavanja na konferenci Medkulturnost v VIZ, Portorož, Šola za ravnatelje, maj 2015).

Sivec, M. (2015). Prispevki za formativno spremljanje v vrtcu. ZRSŠ, interno študijsko gradivo za delo razvojne skupine FS – Vrtci in študijskih skupin v OE Nova Gorica in OE Koper.